

пам'ятки Галичини. Матеріали наукової краєзнавчої конференції 21 листопада 2002 р. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. С. 126–135.

20. Гнот С. Митрополит Андрей Шептицький і розвиток національної культури Галичини в міжвоєнний період. *Історія релігій в Україні. Праці XII-ї Міжнародної наукової конференції* (Львів, 20–24 травня 2002 року). Львів: «Логос2, 2002. Кн. 1. С. 113–117.
21. Лукань В. Митрополит Андрей Шептицький та церковне мистецтво Галичини. *Українознавчі студії Науково-теоретичний журнал*. Львів, 2007–2008. С. 450–461.

Микола АЛЕКСІЄВЕЦЬ

доктор історичних наук, професор
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Леся АЛЕКСІЄВЕЦЬ

докторка історичних наук, професорка
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У НАУКОВОМУ РОЗГЛЯДІ ЛЮБОМИРА КРУПИ

2025-й Тернопільська обласна рада ухвалила рішенням вважати роком митрополита Української Греко-Католицької Церкви Андрея Шептицького, зважаючи на величину постаті й важливу суспільну значимість. На державному рівні 29 липня 2025 р. відзначатиметься 160 років з дня народження відомого церковного та громадського діяча, одного з найвизначніших поведирів української церкви й національного руху ХХ ст. А. Шептицький на ново приходить до українців у час російсько-української війни, коли питання збереження ідентичності, знання, як «будувати рідну хату» є особливо актуальним. Як і слово про те, як жити за совістю, любити рідну землю «на ділах, а не на словах».

На сьогодні українська і зарубіжна історіографії пропонують доволі солідні напрацювання щодо постаті українського велета. У цьому ключі відзначимо внесок українського історика Любомира Крупи, котрий на зорі незалежності України, закінчивши навчання на історичному факультеті ТНПУ обрав тему дисертаційного дослідження «Вплив митрополита Андрея Шептицького на суспільне і культурно-просвітницьке життя в Галичині кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.». Кандидатську дисертацію захистив 19 грудня

2003 р. під науковим керівництвом д.і.н., професора Миколи Алексієвця в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича. Л. Крупа, фактично, став одним із перших українських дослідників, які розпочали активно напрацьовувати матеріали про А. Шептицького. Понад 20 статей опублікував молодий історик упродовж 1999–2009 рр. [1, с. 229–232]. У 2024 р. з'явилася монографія [2], опублікована родиною Любомира, оскільки 24 лютого 2022 р., за декілька годин після повномасштабного вторгнення, він добровільно зголосився стати на захист України, а з 23 березня 2023 р. вважається загиблим у важкому бою з російським окупантами на Харківщині.

«З огляду сьогодення можемо констатувати чимало спільного на перетині доль двох видатних людей – поважного Предстоятеля Церкви та молодого історика-дослідника» [3, с. 8–9].

У наукових працях Л. Крупи митрополит А. Шептицький розглядається як національний та духовний лідер, наголошується як на його ролі в історії України, так й потребі переосмислення як діяча вселенського масштабу. Широко висвітлюється участь А. Шептицького у громадсько-політичному житті Галичини наприкінці ХІХ – першої половини ХХ ст., внесок у становлення і розвиток освіти, діяльність у контексті українського молодіжного руху. Релігійну, політичну, освітньо-виховну, культурологічну складову діяльності визначного діяча України історик повсюдно розглядає на тлі доби, що особливо важливо сьогодні.

У науковій інтерпретації Л. Крупи бачимо А. Шептицького як ідеолога соборності Української держави, особлива увага акцентується на його «церковній дипломатії», моральному авторитеті тощо. Разом з тим, український історик показує А. Шептицького не лише як церковного діяча, а й стратега української нації, здатного розуміти, зокрема, роль і значення освіти, соціального служіння, усього, що слугує її зміцненню у довгостроковій перспективі.

Постать А. Шептицького у розгляді Л. Крупи є актуальною для українського сьогодення й з огляду справжнього лідерства, етики, діалогу між культурами та вірами. Адже українське суспільство потребує вирішення й цих важливих питань, загострених російсько-українською війною та викликами доби.

Список використаних джерел

1. Публікації Любомира Крупи (1999–2009 рр.). Крупа Л. Вплив митрополита Андрея Шептицького на суспільне і культурно-просвітницьке життя в Галичині кінця ХІХ– першої половини ХХ століття. Тернопіль: Підручники і посібники, 2024. С. 229–232.

2. Крупа Л. Вплив митрополита Андрея Шептицького на суспільне і культурно-просвітницьке життя в Галичині кінця XIX– першої половини XX століття. Тернопіль: Підручники і посібники, 2024. 240 с.
3. Алексієвець М., Алексієвець Л. Світло, яке сяє. Митрополит Андрей Шептицький на тлі доби. Крупа Л. Вплив митрополита Андрея Шептицького на суспільне і культурно-просвітницьке життя в Галичині кінця XIX– першої половини XX століття. Тернопіль: Підручники і посібники, 2024. С. 7–13.

Наталія МОРСЬКА

кандидатка філософських наук,
доцентка кафедри філософії та суспільних наук
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

ПРАВО НА «САМІСТЬ» У ФІЛОСОФІЇ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Митрополит Андрей Шептицький – одна з найвизначніших постатей в історії Української греко-католицької церкви та української культури XX ст. Його діяльність не обмежувалася лише церковним служінням: він був глибоким інтелектуалом, філософом, політичним мислителем, меценатом освіти й культури, активним захисником прав людини. Його філософське мислення ґрунтувалося на синтезі християнської антропології, західноєвропейської гуманістичної традиції та глибокого знання української духовної спадщини. Шептицький послідовно виступав за гідність особистості, свободу совісті, розвиток особистого покликання, що формує цілісну «окремішню» людину – як образ і подобу Божу, що визначає актуальність даного дослідження.

Поняття «самість» у А. Шептицького – це прояв глибокої християнської поваги до унікальності кожної особистості. Для нього «самість» – це не лише індивідуальність як така, а сукупність дарів, покликання, совісної свободи та внутрішнього духовного світу, яким наділений кожен. У цьому полягає справжня гідність людини: вона має право не лише бути собою, а й жити у згоді зі своєю вірою, культурою, національною ідентичністю, реалізовувати свої потенціали вільно й відповідально.

А. Шептицький наголошував, що «самість» є основою духовного розвитку (право на віру і сумління), моральної автономії (відповідальність за власні вчинки), національного самовизначення (розвиток культури, мови, традицій), культурного самовираження (участь у творенні власного народу та церкви).

«Самість» у розумінні філософа – це заклик до самопізнання, свободи й відповідальності водночас. Він захищав право людини бути собою навіть у контексті зовнішнього тиску, імперських політик, воєн і гноблення,